

Eutanasiprogrammet



HL senteret
Senter for studier av Holocaust og
livssynsminoriteter

Eutanasiprogrammet er betegnelsen på nazismens massedrap på rundt 200.000 handikappede. De aller fleste av ofrene var tyske, 5-6000 av dem var barn.

Mordene foregikk ved seks asyler, alle på tysk jord, som først utviklet gassing ved karbonmonoksid i lastebiler og siden bygget gasskamre. Programmet ble organisert av den såkalte "T4-aksjonen", oppkalt etter hovedkvarteret i Tiergartenstraße 4 i Berlin. Noe gassing av pasienter i lastebiler skjedde også ved asyler i det annekterte, tidligere polske Vest-Preussen. T4-apparatet ble bygget opp i månedene forut for krigsutbruddet i september 1939. Det systematiske, sentralt organiserte masse mordet som er kjent under betegnelsen "eutanasiprogrammet" foregikk i de to årene frem til høsten 1941. I løpet av denne tiden ble rundt 70.000 handikappede gasset i hjel. Det ble avbrutt etter ordre fra Hitler på grunn av uro i den tyske befolkningen og noen offentlige protester fra kirkelig hold. Ekspertisen fra T4-aksjonen ble så overført til Polen, der den bidro til byggingen av drapsapparatet i utryddelsesleirene.

Det er flere grunner til at eutanasiprogrammet må nevnes som et ledd i årsakskjeden som fører frem til folkemordet på de europeiske jødene:

- De handikappede representerte én av de tre rasebiologisk definerte gruppene som helt siden nazistenes maktovertakelse i 1933 skulle utskilles og fjernes fra den tyske Volkskörper. De to andre var jødene og sigøyerne.
- T4-aksjonen var det eneste systematiske masse mordet som ble organisert før krigsutbruddet. Fra vinteren 1938-9 skjedde det spredte tilfeller av drap på sterkt handikappede barn. Det første ble utført av Hitlers livlege med hans uttrykkelige godkjennelse.
- Metodene for massedrap som ble utviklet (gassing i lastebiler og gasskamre, fjerning av gulltenner fra likene), foregrep det industrialiserte folkemordet på jødene. Sammen med den byråkratiske organiseringen av T4-aksjonen gjør de eutanasiprogrammet til en nødvendig forutsetning for det industrialiserte folkemordet på de europeiske jødene.



Tysk propagandaplakat fra 1936. Teksten sier: "Du deler byrden! En arvelig syk person koster over 60 år i gjennomsnitt 50.000 reichmark!"

Eutanasiprogrammet ble kjent i befolkningen og forårsaket kirkelige protester. Høsten 1941 ble det avsluttet, men hvorvidt protestene var avgjørende, er omstridt. Planleggerne hadde opprinnelig satt seg som mål å drepe rundt 70.000 pasienter, og dette tallet var oppfylt da "T4"-organisasjonen ble oppløst. Men gjennom de resterende 3 1/2 år av krigen ble fortsatt titusenvis av handikappede drept ved mange tyske asyler, som følge av systematisk vanskjøtsel, sult, sykdom og giftsprøyter. Denne prosessen skjøt fart våren 1942, samtidig med at deportasjonene av jøder fra det øvrige Europa tok til. I 1943 ble flere av dødsleirene demontert, mens gasskamrenes kapasitet ble utvidet i Auschwitz.